

Рецензия

за конкурса за редовен професор
в направление 8.2. Изобразително изкуство. Живопис и композиция,
за нуждите на Катедра Живопис, Национална художествена академия, София,
с единствен кандидат доц. д-р Здравка Павлова Василева

1. Данни за конкурса и процедурата

Конкурсът за професор по живопис и композиция в Катедра Живопис на Националната художествена академия е обявен въз основа на протокол на Научния съвет на НХА № 2/ 16.04. 2021 г., като е обнародван в Държавен вестник, бр. 101 от 27.11. 2020 г.

Документи за участие в конкурса е подал един кандидат: доц. д-р Здравка Василева. Документите са постъпили по установения в нормативния правилник ред и в необходимия срок. Нарушения по процедурата няма.

2. Данни за кандидата

Доц. д-р Здравка Павлова Василева е завършила Средно художествено училище за изящни изкуства „Цанко Лавренов“ Пловдив през 1996 г. Завършила е Национална художествена академия, специалност Живопис: бакалавърска степен през 2001 и магистърска степен през 2003 г. От следващата 2004 година тя е редовен асистент по Живопис и Композиция в Национална художествена академия. През 2010 г. защитава докторат на тема „Творчеството на Петър Дочев в художествените процеси в българското изобразително изкуство от 60-те до 90-те години на XX век“. От 2012 г. Здравка Василева е доцент по живопис и композиция. През 2015 г. е избрана за ръководител на Катедра Живопис, като понастоящем изпълнява функциите на ръководител катедра във втори мандат. В тази своя функция Здравка Василева работи ефективно вече седма година за колективните и индивидуалните постижения на членовете на катедрата, както и

за издигане на авторитета и видимостта на звеното в колегиалните среди и в публичното пространство.

Доц. д-р Здравка Василева е утвърден преподавател по живопис и композиция, който се ползва с добро име в академичните кръгове и сред студентите.

Кандидатката за професорско звание е утвърден автор със запазено присъствие в националния художествен живот, с ярко разпознаваем живописен почерк и със заслужено признание в професионалните среди. Биографията на Здравка Василева включва множество самостоятелни изложби, участия в престижни колективни проекти, пленери и т.н. Забележителен е и броят на галериите, с които работи авторката. Множество са също така и международните изяви на Здравка Василева, сред които може да се открие например участието в изложба на преподаватели от НХА в Художествената галерия Таймяо в Императорския дворец на Забранения град в Пекин, участието в проект на Българския културен институт в Братислава, както и редица изложби (в това число и самостоятелни) в галерия „О вираж“ в градчето Боекур (някога Бистинген) в швейцарския кантон Юра. Ръководител и куратор е на Ателие 52 на НХА.

Здравка Василева има много медийни изяви, автор е на авторитетния вестник „Култура“, на списанията „ЛИК“ и „Изкуство и критика“ с публикации както за актуални явления от художествения живот, така и с представителни откъси от историческия си труд за живописиста на Петър Дочев.

3. Описание на материалите по кандидатурата

Материалите по конкурса, с които доц. д-р Здравка Василева участва в процедурата по конкурса за професор, са съсредоточени около хабилитационната тема „Ре-конструкция на времето в живописната картина“. Темата е защитена въз основа на цялостен проект, който свързва и съчетава двадесет и една живописни картини, създадени в периода 2017-2020 г., и концептуално обединяващо изложение със същото заглавие. Разработката се отнася към набелязване на един цялостен възприемателски модел, в който

художествените проявения нямат характера на примери, на майсторски проби, които по адекватен начин да създават представа и да свидетелстват за качеството на работата на кандидата. В много по-значима степен проектът на Здравка Василева е насочен към цялостно и комплексно очертаване на съвременното състояние на живописца – състояние, в което живописните платна съществуват паралелно и във взаимодействие с редица други визуални явления и образни присъствия и провокации. Измеренията на тази всеобхватност се простират от непосредствената работа с устойчиви иконографски модели (особено в цикъла „В сянката на времето“) през инвариантното разработване на жанрови платформи (интериор, пейзаж) до проблематизиране на актуалните представи за кризата на публичното присъствие от последните 18 месеца и във връзка с това и кризата на визуалните възприятия.

При това авторката разгръща една ценна имплицитно пробягваща в изложението представа за множествената функционалност на визуалните присъствия. Тя обвързва напълно основателно разнопосочната наличност на визуалното с постановките във фундаменталния труд на Ханс Белтинг „Антропология на визуалния образ“ и съответно антропологически формираната представа за медия, която той извежда. Тази представа присъства неотменно и в живописната практика на доц. д-р Здравка Василева: в живописната медия се явява едновременно като средство, като материално-инструментален потенциал и среда, но и като жанров регулатор, балансиращ и насочващ набор от очаквания във всеки един момент на конкретна художествена реализация.

Тази трайно усвоена нагласа разполага художествените произведения на Здравка Василева в основата на мащабна дидактическа платформа. В този смисъл произведенията от проекта „Ре-конструкция на времето в живописната картина“ не са просто представителни художествени платна, а научно-приложни студии, които изследват как промените в живописния език рефлектират в измеренията на медията. По такъв начин същностен елемент в тези случаи е не толкова възстановката на актуалност в едно отминало състояние, стабилизирано чрез живописната следа, колкото разбирането на това състояние като неизменна, но

едновременно с това динамична образна същност. Оттук произтича и интензивната рефлексия спрямо смисловата, функционалната и знаковата сглобеност, идеята за ре-конструкция (практически – виртуалността) на всяко едно художествено явление, на всеки визуален образ, мисълта за неговата непосредствена обвързаност с нагласите и ситуацията на възприемателя. Затова не е случайно, че авторката мисли за произведението на изкуството като динамичен комплекс, например когато говори последователно в множествена перспектива за „картината и нейните визуални образи“ (с. 6).

Положени в своята комплексна методологическа цялостност, живописните решения на Здравка Василева впечатляват със своята последователна нагласа към жанрови експерименти и композиционни инвариантни свързвания.

Живописните платна се групират в парадигматични подцикли, като при това отвеждат смисъла и значенията на отделните произведения в режима на тяхното систематично съотнасяне. Осъществени са – според концепцията на авторката – множество постъпателни преминавания от повествователно фокусирани изходни форми към „картината състояние“ (с. 6). При това напълно основателно се активира паметта като виртуално активно пространство – място, в което се осъществява разбирането и комуникацията спрямо вътрешната процесуалност на традицията.

Но това, което със сигурност откроява художествения почерк на Здравка Евтимова, е все по-отчетливата с течение на времето интензивност на фигуративните очертания – провеждането на една своеобразна поетика на контурите. – Рязко очертаващите се линии на контурите в съчетание с поетическата прозирност на фигурите и обектите спомагат със сигурност за усложняване на играта на художествена условност, за щрихиране на една възможна „лабораторна“ същност на образа и неговото перманентно присъствие и отсъствие, на неговото едновременно „идване“ и „отдалечаване“ от наблюдателя. Подобен фрагментиращ подход в разработване на фигурите включва в своята перспектива и подчертаването на поетиката на местата, от които фигурите и обектите сякаш току-що са се оттеглили или са се явили само

като възможна мисловна проекция, като своеобразна дематериализираща се насочваща опора на погледа.

Самостоятелно внимание в разработката заслужава разгръщането на представата за протичащото време. Докато съвременните пространства изглеждат напълно условни, общи и транзиторни, времевите формации изглеждат са извикани за живот, за да пазят следите от човешката идентичност и уютеност именно заради възможностите (макар и утопични) на реконструирания миг. В тази посока особено продуктивен е набелязаният от Здравка Василева анализ на „Автопортрет“ (с. 7, репродукция на произведението на с. 23). В този план биха могли да се разбират още например „Спряло време“ (с. 20) и особено цикълът „Спомен от детството“ (24-27). Пространството на възстановеното по памет изминало време свързва чрез механизмите на съзерцание и художествено преосмисляне преживяването някога и мига на сегашно пресъздаване. При реконструирането на изчистеното от обектна конкретика споменно пространство на детството например авторката подсказва, че е използвала скици и рисунки на своите деца (с. 8).

Пейзажните трансформации са самостоятелна, особено значима тема за Здравка Василева. Те предоставят богати изобразителни и рефлексивни възможности: за последователно цветово насищане и напластяване, надграждане и „потопяне“, за заличаване (но едновременно с това и подчертаване) на значими за пейзажната наративност обекти и пространства; за извеждане на неочаквани цветови контрасти; за вариативно композиране и декомпозиране; за такива пластични разработки, които носят внушение за преодоляване на плоскостта на картината; за контрастни спрямо пластическата последователна обработка велатурни решения и т.н.

Интериорните трансформации също могат да се посочат като самостоятелен проблем в реабилитационната разработка. Те могат да бъдат разделени условно на два типа: трансформации въз основа на цитатен произход (цикъла „В сянката на времето“) и трансформации въз основа на устойчиви живописни авторрефлексии (серията „Ателие“ и др.).

4. Научни приноси

* Основен принос на работата на Здравка Василева представлява самото разгръщане на методологическия концепт за мястото и функциите на живописца сред съвременните комплексни визуални възприятия, както и в контекста на ситуацията на обучение по живопис и композиция в академиите по изкуства. При това като опора на обвързването служи една универсална антропологическа представа за природата на живописца. Тази концепция позволява на авторката да обогатява и осмисля взаимно своето творчество, преподавателската и научната си работа.

* Друг съществен принос е експериментирането с жанровите и композиционните конвенции – на първо място в пейзажа и интериора, които в исторически план са довели до трайно стабилизирани очаквания, но също така например и в жанра на портрета. Трансформирането се случва в изчистен от дидактическа гледна точка вид: от етюдно маркиране на исторически формирани жанрови характеристики към студийно изменение в иконографските решения.

* Чисто художествен, значим в своята интензивност принос е убедителното разгръщане на една иновативна поетика на активните контури. Във връзка с това особено активна в живописните произведения на Здравка Василева е динамиката между присъствие и отсъствие. Може да се каже, че този поетологически фокус провежда линията на едно палимпсестно развитие на фигуративността в нейните творби. По такъв начин визуалните образи присъстват в своята виртуална разнопосочност, във функционалната си множественост и условност.

* Високото техническо и технологическо качество на картините на доц. д-р Здравка Василева заслужава да се изтъкне като самостоятелен принос. Авторката разполага с ярко чувство за рефлексия и авторефлексия, със съзнание за разбирането на медията като материален носител, посредническа инстанция и среда, като платформа на общото разбиране за живопис.

5. Заключение

Въз основа на значимите постижения на кандидата в конкурса за професор доц. д-р Здравка Павлова Василева в областта на живописата, както и на базата на нейната методологическа и научна компетентност предлагам с пълна убеденост на уважаемото научно жури да ѝ присъди научното звание професор и гласувам „за“.

19.06.2021 г.

проф. д-р Галина Лардева-Минкова